

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.2.3>

SYSTEMOWE POWIĄZANIA W DZIEDZINIE FRAZEMATYKI NA PODSTAWIE BADANIA FRAZ BIBLIJNYCH

Ruskulis Liliia

*doktor nauk pedagogicznych, profesor Katedry Języka i Literatury Ukraińskiej Mikołajowskiego
Uniwersytetu Narodowego imienia Wasyla Suchomłyńskiego (Mikołajów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-2293-5715

ruskulis_lilya@ukr.net

Rodionova Inna

*kandydat nauk filologicznych, docent Katedry Języka i Literatury Ukraińskiej, Mikołajowskiego
Uniwersytetu Narodowego imienia Wasyla Suchomłyńskiego (Mikołajów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-3020-8764

rodiof2015@gmail.com

Adnotacja. Artykuł bada relacje systemowe w dziedzinie frazematyki na podstawie badania fraz biblijnych, teoretycznie i eksperymentalnie uzasadnia proponowany system uczenia się frazom w języku ukraińskim i angielskim.

Dokładne badanie struktury frazowej języków wykazało, że frazematyka jest systemem, tj. istotą wzajemnie powiązanych lub w pewien sposób uporządkowanych elementów, które tworzą jedność. Istota systemowej organizacji frazematyki najlepiej przejawia się w różnych relacjach semantycznych między frazami, które znajdują odzwierciedlenie w takich kategoriach jak polisemia, homonimia, synonimia i antonimia.

W toku badań ustaliliśmy szereg relacji semantycznych na podstawie 75 badanych fraz biblijnych, a mianowicie: 9 polisemicznych, 7 homonimicznych, 8 synonimicznych szeregów, 11 antonimicznych par; nie znaleziono par paronimicznych.

W wyniku potwierdzono hipotezę, że znaczenie leksykalne (frazologiczne) fraz biblijnych nie zmieniło się pomimo długiej historii ich przyswajania w języku ukraińskim, a także zidentyfikowano szereg sekwencyjnie równoległych struktur semantycznych. Badanie fraz biblijnych w języku angielskim potwierdziło założenie korelacji z modelem porównawczo-frazologicznym, chociaż tłumaczenie nie zawsze jest dosłowne i dokładne.

Słowa kluczowe: Frazematyka, jednostka frazeologiczna, fraza biblijna, sema, homonimia, polisemia, synonimia, antonimia.

SYSTEMIC CONNECTIONS IN THE PHRASEMICS FIELD BASED ON THE STUDY OF BIBLICALISMS

Ruskulis Lilia

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of the Ukrainian Language and Literature,
V. O. Sukhomlynsky Mykolaiv National University (Mykolaiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-2293-5715

ruskulis_lilya@ukr.net

Rodionova Inna

*Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Language and Literature, V. O. Sukhomlynskyi
Mykolayiv National University (Mykolaiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-3020-8764

rodiof2015@gmail.com

Abstract. The article investigates systemic connections in the field of phrasemics based on the study of Biblicalisms, the proposed system of studying phrases in the Ukrainian and English languages substantiates theoretically and experimentally.

A thorough study of the phraseological composition of languages showed that phrasemics constitute a system, that is, the essence of interrelated or in a certain way ordered elements that form a unity. The essence of the systematic organization of phrasemics is most fully revealed in various semantic connections between phrasemes, reflected in such categories as polysemy, homonymy, synonymy, and antonymy.

In the course of the research, we established a number of semantic connections from the 75 studied biblicalisms, namely: 9 polysemic, 7 homonymous, 8 synonymous series, 11 antonymic pairs; no paronymic pairs have been established.

As a result, the hypothesis was confirmed that the lexical (phraseological) meaning of Biblicalisms has not changed, despite the antiquity of learning in the Ukrainian language, and made it possible to identify a series of sequential-parallel

semantic structures. The study of biblicalisms in the English language confirmed the assumption of correlation with the comparative-phraseological model, although the translation is not always literal and accurate.

Key words: Phrasemics, phraseological unit, biblicalism, sememe, homonymy, polysemy, synonymy, antonymy.

СИСТЕМНІ ЗВ'ЯЗКИ У СФЕРІ ФРАЗЕМІКИ НА ОСНОВІ ВИВЧЕННЯ БІБЛЕЇЗМІВ

Рускуліс Лілія

доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Миколаїв, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-2293-5715

ruskulis_lilya@ukr.net

Родіонова Інна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (Миколаїв, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-3020-8764

rodiof2015@gmail.com

Анотація. У статті досліджуються системні зв'язки у сфері фраземіки на основі вивчення біблеїзмів, теоретично та експериментально обґрунтовується запропонована система вивчення фразем української та англійської мов.

Грунтовне вивчення фраземного складу мов показало, що фраземіка становить систему, тобто сутність взаємозумовлених чи певним чином упорядкованих елементів, що утворюють єдність. Суть системної організації фраземіки найповніше виявляється в різноманітних семантичних зв'язках між фраземами, що відображаються в таких категоріях як полісемія, омонімія синонімія та антонімія.

У ході дослідження нами встановлено ряд семантичних зв'язків із 75 досліджуваних біблеїзмів, а саме: 9 полісемічних, 7 омонімічних, 8 синонімічних рядів, 11 антонімічних пар; паронімічних пар не встановлено.

У результаті підтвердилася гіпотеза про те, що лексичне (фразеологічне) значення біблеїзмів не змінилося, незважаючи на давність засвоєння в українській мові, дало змогу виявити ряд послідовно-паралельної семантичної структури. Дослідження біблеїзмів у англійській мові підтвердило припущення про кореляцію із компаративно-фразеологічною моделлю, хоч переклад не завжди буває дослівним і точним.

Ключові слова: фраземіка, фразеологічна одиниця, біблеїзм, семема, омонімія, полісемія, синонімія, антонімія.

Вступ. Останніми десятиріччями активно ведуться дослідження структурно-семантичних властивостей фразеологізмів та їх функціонування в мові художніх творів, розробляються теоретичні основи фразеології та питання етимологізації у розвідках (Н. Бабич, У. Билиця, Н. Венжинович, І. Волкова, О. Галинська, Т. Гаврилова, О. Хомчак та ін.). І це цілком зрозуміло. Фразеологія, як і мова взагалі, є не тільки скарбницею здобутків культури народу, а й важливим джерелом для вивчення його словесних естетичних цінностей і дослідження специфіки національної картини світу.

Досліджуючи проблеми фразеології, слід звернути особливу увагу на працю В. Д. Ужченка та Л. Г. Авксентьєва «Українська фразеологія», у якій автори з'ясовують основні ознаки фразеологізмів у їх взаємозв'язку з іншими одиницями мови, характеризують семантико-граматичні розряди та їх моделі, розглядають системно-семантичні особливості фразеологізмів, способи їх утворення і джерела походження, досліджують процеси авторських видозмін і фразеологічних новоутворень видатних митців українського художнього слова; цікавим і об'ємним є словник фразеологізмів, поданий авторами.

Змістовною є монографія Л. Г. Авксентьєва «Сучасна українська мова. Фразеологія», у якій автор визначає типи класифікацій фразеологічних одиниць, аналізує системні зв'язки, структурно-граматичні особливості фразеологізмів, а також наводить зразки лексикографічної систематизації ФО української мови.

Глибоко розробляє питання системних зв'язків М. Т. Демський. Мовознавець чи не вперше звертає увагу на такі види як полісемію та паронімію, які в українському мовознавстві не виділялися. При цьому автор дає чітке розмежування полісемії та омонімії, подає різновиди антонімічних, паронімічних, омонімічних та полісемічних зв'язків, які зустрічаються у мові сьогодні.

Проте, незважаючи на помітні дослідження у науковому обґрунтуванні теоретичних положень фразеології, до цього часу серед мовознавців немає спільної думки щодо основних її проблем. Саме тому системний підхід до вивчення фразеології в сучасній лінгвістиці, а також розгляд ряду проблем української фразеології, на наш погляд, є потребою важливою і актуальною. Вона продиктована ще й тим, що власне навчальних посібників, які б допомагали студентів з'ясувати складні, часто суперечливі питання фразеології, ще вкрай мало.

Основна частина. Мета нашої розвідки – визначити системні зв'язки у сфері фраземіки на основі вивчення біблеїзмів, теоретично та експериментально обґрунтувати запропоновану систему вивчення фразем української та англійської мови. Об'єктом нашого аналізу є полісемічні, омонімічні, паронімічні,

синонімічні, антонімічні зв'язки у сфері фраземики української та англійської мови. Велику роль для наших досліджень відіграла Біблія (ювілейне видання з нагоди тисячоліття християнства) українською мовою. Для роботи над перекладами біблеїзмів з англійської українською мовою ми скористалися Біблією, виданою англійською мовою 1975 року.

У дослідженні були використані такі загальнонаукові методи, як критичний аналіз досліджень, компонентний аналіз, моделювання, метод гіпотези, метод порівняння та описовий метод.

Фразеологічна одиниця, поряд зі словом, є однією з найважливіших частин мовленнєвотворчого фонду. Навіть теоретично мова не може обійтися без цих знаків певних життєвих фактів, що є результатом живого еволюційного процесу найважливішого засобу спілкування. Як і слова, фразеологізми є базою для словотворення. Наведемо приклад, *вавілонське стовпотворіння* – Вавилон і стовпотворіння, *валаамова ослиця* – Ваалам і ослиця. Вони виконують номінативну функцію (*Адам* – «перша людина»); вступають в синонімічні (*за часів Адама і Ноїв ковчег* – «сива давнина»), полісемічні (*побити камінням*: 1) по-звірячому розправитися з кимось, 2) різко засудити когось), омонімічні (*спати сном праведника*: 1) духовні лінощі, 2) сон чесних людей), антонімічні (*Валтасарів бенкет* – «веселе безтурботне життя» та *долина печалі* – «гірка доля») зв'язки. Подібно до слів, фразеологізми засвідчують співвідносність із морфологічними (субстантивні, ад'єктивні, адвербіальні, та ін.) і синтаксичними (підметові, присудкові, обставинні) класифікаційними групами. Близькість слова та фразеологічної одиниці підтверджує й лексикографічна практика, коли передаються об'єктивні зв'язки лексико-фразеологічних утворень, поряд зі словами багато мовознавців включають й усталені звороти.

Та слово й фразеологізм – усе ж якісно різні одиниці мови, що мають різні природні основи. Фразеологічне значення, на відміну від лексичного, не ускладнене словотворчим значенням, що й становить істотну особливість фразеологічної семантики. Дійсно, є ряд фразеологічних одиниць, що в словниках ідентифікуються одним словом: *камінь спотикання* – «перешкода». Однак їх зовсім мало. За даними О. Куніна, в англійській мові таких фразеологічних одиниць всього 2%. Очевидно, приблизно стільки ж і в українській мові. Більшість же фразеологізмів пояснюється уточнюючими словами, цілими виразами: *Іов праведний (многостраждальний)* – «людина, що зазнала багато страждань»; *Вавілонська вежа* – «справа яка ніколи не буде завершена»; *валаамова ослиця* – «мовчазна і покірна людина, що несподівано обурюється».

Щоб усвідомити поняття «фразеологічне значення» порівняємо тепер фразеологічну одиницю з її генетичним прототипом – вільним словосполученням. Вільне словосполучення завжди становить суму значень слів, що входять до його складу й перебувають у живих семантичних та граматичних зв'язках між собою. Значення ж фразеологізму виникає внаслідок переосмислення, тоді слова-компоненти втрачають свою лексичну самостійність. Для кожної фразеологічної одиниці вихідними виявляються вільні звороти мови, повні за своїм складом, нормальні за граматичною будовою, прямі за значенням. Метафоризація спричиняється до більшої злитості компонентів словосполучення, однак виникає деяка спрощеність. Паралельно з цими семантичними процесами відбувається втрата окремих частин фрази, змінюється граматична структура, а в міру загального переоформлення системи мови давні сталі формули дедалі більше стають нерозкладними семантично, лексично й граматично. У результаті процесу метафоризації вільного словосполучення формується цілісне значення фразеологізму.

Фразеологічна одиниця під час утворення зберігає від вільного словосполучення насамперед звукову оболонку. Проте значення вільного словосполучення не лишається нейтральним щодо процесу фразеологізації, оскільки на його основі «виникає» нова змістова внутрішня форма фразеологізму. У вільного словосполучення цієї внутрішньої форми немає, але є загальне значення (складове, а не цілісне). Якщо говорити про загальне значення фразеологізму, то воно ніскільки не залежить від значення відповідного «базового» вільного словосполучення, тому що воно викликається до життя потребою і наявністю того нового в реальній дійсності, яке «чекає» і «знаходить» особливі засоби свого вираження в мові. На відміну від внутрішньої форми слова, що вказує на ознаку, за якою названо предмет, внутрішня форма фразеологізму передає конкретне уявлення про певний факт, подію, ознаку, явище, які колись були актуальними, часто повторювалися і були наділені подібними рисами інших явищ, здатних узагальнюватися, набувати оцінного характеру. Внаслідок тривалого вживання словосполучення втрачається актуальність його первісного змісту, який витісняється узагальнено-переносним значенням і в кінцевому підсумку стає домінуючим.

Таким чином, у фразеологічному звороті виявляється щось «над словом», «більше за слово», якийсь «доважок» (Ужченко, 1988: 270). Фразеологічне значення складніше. Від лексичного воно відрізняється ступенем вияву якоїсь ознаки, її інтенсивністю. Тільки найзагальніше, гранично стисле ядро єдиного поняття, представлене в них, об'єднує ці величини. Але те, що фразеологічні одиниці, незважаючи на дво- і багатокомпонентну будову, за значенням співвідносяться зі словом і робить їх схожими на слово, відриває їх од сім'ї вільних словосполучень і переводить до фразеологізмів.

Справжнє життя слова здійснюється тільки в мовленні. «У лексем домінанта, як правило, належить до нейтрального стилю, а у фразеологізмів вона звичайно виходить за межі нейтрального стилю й тяжіє до стилістично забарвлених функціональних різновидів» (Авскент'єв, 1988: 48). Більшість фразем виражають радість і страждання, любов і гнів, чесність і обман, працьовитість і лінощі. Як слушно зауважує О. Галинська, «Фразеологія охоплює ті ділянки свідомості, які безпосередньо пов'язані з людиною, з її «картиною світу»», тому сучасні мовознавці обирають за об'єкт дослідження фразеологізми, які відображають життя, поведінку, емоції людини тощо (Галинська, 2014: 97-98).

Фраземіка становить систему, тобто сутність взаємозумовлених чи певним чином упорядкованих елементів, що утворюють єдність. Суть системної організації фраземіки найповніше виявляється в різноманітних семантичних зв'язках між фраземами, що можуть відобразитися в таких категоріях як полісемія, омонімія синонімія, паронімія та антонімія.

При послідовному розвитку на базі основного значення фраземи виникає похідне першого ступеня, з якого – похідне значення другого ступеня і т.д.

Наприклад, «брат піднявся (пішов) на брата»:

1) у первинному значенні – «вбивство Каїном Авеля»,

2) у сучасній художній літературі – «запекла ворожнеча» (наприклад, романи Надії Гуменюк «Янгол у сірому», Ольги Саліпи «Дерево роду», де сюжетотвірним центром є біблійна притча про долю братів, пов'язаних кров'ю, любов'ю / ненавистю; схожих на долю героїв біблійної притчі, проте частково відмінних у інтерпретації фінального їх протистояння). До слова, в процесі розвитку виникає одне похідне значення, зрідка два, що зумовлено високим ступенем абстракції семантики похідного значення, яке утворюється внаслідок метафоризації основного.

Досить продуктивним є паралельний розвиток семантичної структури фраземи, тобто коли одна й та сама дериваційна база метафоризується паралельно. Такий процес зумовлений тим, що одне й те саме явище породжує у свідомості мовців різні, іноді навіть взаємно не зв'язані асоціації. *Наприклад, вавілонський полон*: 1) «рабство, неволя пригнічення», 2) «жаль за чимось втраченим».

Крім послідовного та паралельного розвитку семантичної структури фраземи, можливий ще послідовно-паралельний, коли внаслідок первинного метафоричного зсуву на основі вільної синтаксичної конструкції виникає моносемантична фразема, а вже на її базі паралельно розвиваються нові значення фразеологізму. Іноді на основі дериваційної бази внаслідок паралельного переосмислення виникає фразема з двома чи більше значеннями, а далі на основі одного з них послідовно розвивається інше. *Наприклад, на основі фраземи вигнання з раю* у процесі створення Біблії виникають такі фразеологізми: *первородний гріх*, з нього – *фіговий листок*. З фразеологічної одиниці *первородний гріх* бере для себе початок фразема *у поті чола*.

У деяких випадках унаслідок паралельного розвитку виникає дві семемі, кожна з яких стає основою для нових значень. Так утворилися семемі *египетська неволя* і *египетські кари*, де на основі першої базується фразеологічна одиниця *египетська робота*, а другої – *плач египетський, тьма египетська*.

Поряд із фраземами, в семантичній структурі яких об'єднуються дві й більше семемі, існують і такі, що при тотожності компонентного складу та структурної організації є носіями різних семем, тобто фраземі-омоніми. Виникають вони шляхом випадкового збігу їх дериваційних баз і шляхом розпаду фраземної полісемії. Фраземі-омоніми, що утворилися через розпад полісемії трактуються як гомогенні, ті, що виникли шляхом випадкового збігу їх дериваційних баз, вважаються гетерогенними.

Поява фразем-омонімів унаслідок випадкового збігу їх компонентного складу та структурної організації може бути зумовлена тим, що такі фраземи виникають у результаті:

1) паралельної метафоризації тієї самої дериваційної бази (*наприклад, «вигнання з раю»* – «початок людства» та *«безповоротна втрата чогось»*);

2) завдяки метафоризації вільних синтаксичних конструкцій, що мають у своєму складі омонімічні складники (*наприклад, Самсон* – «полонений велетень», *Даліла* – «підступна жінка»; фразеологічний зворот *Самсон і Даліла* має значення «протиборство добра і зла, де перемагає завжди добро»);

3) у результаті зіткнення запозиченої фраземи та фраземи, що виникла на національному ґрунті (*наприклад, маслинна гілка* за біблейськими оповідями – вісник добра, спокою, а в греко-римському світі *маслинна гілка* – це атрибут богині миру).

Найбільш надійним критерієм розмежування фраземної омонімії та полісемії є етимологічний і структурний. Оскільки значення кожної фраземи, принаймні в момент її виникнення мотивуються певними образами, що становить її внутрішню форму, то формально тотожні семемі слід трактувати як омоніми. Саме на основі етимологічного критерію розмежовуються омонімічні фраземи: *долина печалі (юдоль плачу)*:

1) «місце, де відбувається страшний суд при кінці світу»;

2) «життя з його турботами та печалями; страждання, гірка доля».

Слід зазначити, що переважна більшість омонімічних фразем української мови, як би вони не різнилися семантично і формально, належить до однієї сфери вживання, тобто є стилістично однорідною.

Близьким до омонімічного є майже не вивчений на сьогодні вид системного зв'язку – паронімія. На думку дослідників, паронімія у фраземіці є явищем закріплення, загальноприйнятим уживанням, хоч і менш поширеним, ніж у лексиці. Фраземи-пароніми – близькі за компонентним складом, але тотожні семантично фраземи, найхарактернішою ознакою яких є неможливість взаємозамінюватися у мовленні. Від фразем-синонімів їх відрізняє семантична незв'язаність, тобто вони є носіями різних фраземних значень, мотивованих різними образами. Фраземи-омоніми відрізняються від фразем-паронімів тим, що перші при повному збігові їх означаючих мають неоднакові означувані, тоді як у фразем-паронімів означаючі близькі за своїм компонентним складом та структурною організацією, а означувані різні, як і в омонімії. І нарешті, якщо фраземи-антоніми є носіями співвідносних протилежних значень, то фраземи-пароніми є носіями відмінних значень.

Незважаючи на те, що в межах української фраземіки досить поширений такий вид системного зв'язку, як антонімічний, явище фраземної антонімії ще тільки починає вивчатися. Досліджуючи її, насамперед

необхідно брати до уваги наявність протилежності в денотативних компонентах зіставлюваних фразем. Суть фраземної антонімії полягає в полярному протиставленні значень фразем при їх семантичній стійкості.

Серед фразем-антонімів можна виділити кілька антонімічних груп.

1. Фраземи-антоніми, що різняться компонентним складом, а часто й структурною організацією. *Наприклад, райське життя* – «багате існування» та *авілонський полон* – «вічна каторга, праця».

2. Фразеологізми-антоніми, що частково різняться компонентним складом. Серед них виділяють фраземи-антоніми, відмінні компоненти яких належать до:

а) генетично самостійних слів і можуть перебувати або не перебувати між собою у відношенні антонімії (*піднятися на ноги* – «одужувати» та *звалитися з ніг* – «захворіти»);

б) генетично службових слів (*остання спиця в колесі* – «малопомітна людина» та *не остання спиця в колесі* – «впливова людина»).

У семантичному плані фраземи-антоніми також не становлять єдності та поділяються на групи залежно від того, який різновид протилежності становить їх основу. Звідси:

1. Фраземи-антоніми, в основі яких лежать контрарні поняття, протилежність, виражена крайніми симетричними членами впорядкованих множин, між якими існує середній член. *Наприклад, ще молоко на губах не висохло* – «молодий» → *в літах* – «немолодий» → *похилого віку* – «старий». Подібних фразем дуже мало, що пояснюється грандіозністю систематики багатьох із них.

2. Фраземи-антоніми, в основі яких лежить комплексивна протилежність, тобто такі, що доповнюють одне одного, внаслідок чого між ними не може бути середнього члена. *Наприклад, з душою* – «живий» та *без душі* – «мертвий».

3. Фраземи-антоніми, в основі яких лежить векторна протилежність. До цієї групи належить фраземи-антоніми, які позначають різноспрямовані дії, ознаки, властивості, рухи. *Наприклад, звестися на ноги* – «піднятися» та *звалитися з ніг* – «упасти».

Яскравим виявом системності фраземіки є наявність широких синонімічних зв'язків між окремими фразеологізмами. У середньому фраземний синонімічний ряд нараховує від двох до п'яти-шести членів, а почасти і кілька десятків і навіть сотень членів. Це особливо стосується тих синонімічних рядів, члени яких особливо позначають напружені почуття, переживання, стани людини, різні події. Поява такої великої кількості фразем-синонімів зумовлюється різними причинами, з яких можна виділити дві найсуттєвіших.

Перша полягає в тому, що людське мислення залежить від конкретної ситуації, виділяє то один, то інший бік конкретного явища дії, що веде до різного вираження тієї самої думки. І якщо в новій сполуці він має якийсь додатковий семантичний чи стилістичний відтінок, вона починає побутовувати вже поряд з існуючою і стає її синонімом. Так, поряд із фраземами *египетська робота, неволя* вживаються фразеологізми *авілонський полон, плач на ріках авілонських, авілонська вежа*, що означає «загнати когось в неволю, тяжка праця в неволі». Крім того, фраземи часто вказують на різні обставини, за яких відбувається сама дія, а також на ті події, що їх супроводжують.

Друга причина зумовлена особливостями формування самого корпусу фразем сучасної української літературної мови, завдяки чому в межах української фраземіки розвинувся особливий тип синонімії – дублетність. Нові фраземи виникають унаслідок фраземізації вільних синтаксичних конструкцій, а в результаті поєднання компонентів уже наявних фразем та ускладнення їх семантики.

Явище фраземної синонімії вже давно привертає увагу дослідників. Більшість вважає, що основними ознаками є спільність їх значення, однакове категоріальне значення та однакова лексико-семантична валентність. Отже, фраземи-синоніми – це одно- й різноструктурні фраземи, що належать до одного семантико-граматичного класу, які мають тотожне (дублети) або спільне значення, характеризуються однаковою або подібною лексико-семантичною валентністю, але різняться або відтінками значень, або стилістичним забарвленням, або і тим, і тим, внутрішньою формою і компонентним складом.

Усі фраземи – синоніми поділяються:

1. Рівнозначні синоніми (дублети), що однакові за значенням та функціонально-стилістичною належністю: *египетська неволя і кари египетські*.

2. Семантичні синоніми-фраземи, що різняться між собою лише семантичними відтінками, маючи однаковий експресивно-емоційний потенціал: фраземи *первородний гріх, фіговий листок, вигнання з раю, у поті чола* мають спільне значення – «безповоротна втрата чогось», але кожна наступна у подальшому ряді вказує на більший вияв цієї ознаки.

3. До стилістичних синонімів відносять фраземи, які при спільності фраземного значення відрізняються сферою вживання (*убогий духом*, що вживається в книжній мові, та *порожньою торбою по голові вдарений*, що вживається у розмовно-побутовій сфері).

4. Емоційно-експресивні синоніми-фраземи, що різняться емоційно-експресивною градацією (*відійти в Едем* та *копита задерти*).

У даний ряд об'єднуються фраземи-синоніми, що мають урочисто-піднесену тональність, жартівливу, фамільярну, знижену і грубо вульгарну. Оскільки фраземні синоніми зрідка виступають в одній функції, то в переважній більшості фразем вказані ознаки тісно переплітаються. Тому більшість фразем-синонімів належать до семантико-стилістично-емоційних. Фраземи-синоніми об'єднуються в парадигми, які ідентифікуються шляхом установаження їх подібності та відмінності з домінантою – семантично найпростішим синонімом.

Оскільки фрази-синоніми не бувають нейтральними, позбавленими будь-яких конотацій, вони фактично не можуть виступати в ролі домінанти ряду. У такій ролі виступає певна семема, структура якої гранично проста і необтяжена ніякими конотаціями, яка в одних випадках може виражатися лексемою, а в інших – сукупністю лексем, оскільки в багатьох випадках між лексемою і фразеологічною зв'язкою взагалі існувати не можуть. Це пояснюється тим, що, по-перше, часто фраза є єдиною назвою певного предмета чи явища та її ознак, по-друге, між багатьма лексемами існують тільки синонімічні відношення і, по-третє, значення фрази – категорія якісно складніша, ніж значення лексеми. І тому, навіть у тих випадках, коли між словами і фразеологією існують відношення подібні до синонімічних, тобто коли фраза виконує щодо лексеми функцію заміщення, доцільно говорити про їх квазісинонімічність.

Результати та їх обговорення.

Під час дослідження семантичних зв'язків у сфері фразеології виявлено 9 полісемічних одиниць серед біблеїзмів, що вивчалися.

Зупинимось на першій із них: **брат (піднявся) на брата**:

1) в першому значенні вбивство Каїном Авеля;

2) у сучасній літературі – запекла ворожнеча. Дане явище ґрунтується на послідовному розвитку полісемії, коли з основного значення виникає похідне.

До цієї категорії слід віднести ще декілька досліджуваних біблеїзмів. **Побити камінням**: 1) по-звірячому розправитися з кимось; 2) дуже різко засудити когось. *Наприклад*. І скличуть проти тебе громаду, і **поб'ють** тебе **камінням**, порубають тебе мечами своїми (Біблія, 1992: Книга пророка Іезекіїля, 16.40). They shall also bring up a company against thee, and they shall **store** thee with **stones** (Holy Bible, 1975).

Звернемо увагу на фразеологічну одиницю **права путь**. Її значення: 1) шлях до істини; 2) чесний спосіб життя. *Наприклад*. Я ходжу **шляхами правди, стежками правосуддя** (Біблія, 1992: Притчі Соломона, 8.20). I lead in the way of **righteous, in the midst of the palms of judgment** (Holy Bible, 1975).

Як ми вже зазначали, досить продуктивним є паралельний розвиток семантичної структури фрази. До цього ряду слід віднести біблеїзм **Нойв ковчег**: 1) надійний притулок; 2) місце, де збираються люди різних переконань.

Наприклад. І сказав Господь Бог **Носві**: «Увійди ти й увесь дім твій до **ковчезу**, бо я бачив тебе праведним перед лицем своїм в оцім роді» (Біблія, 1992: Буття, 7.1). And the God said to **Noah**, come thou and all they house into the **ark** (Holy Bible, 1975).

Звертаємося до фразеологічної одиниці **вавілонський полон**: 1) рабство, неволя, пригнічення; 2) жаль за чимось втраченим. *Наприклад*. Над **річками Вавілонськими**, – так ми сиділи та й плакали, коли згадували про Сіона! (Біблія, 1992: Псалом, 137. 1). By the **rivers of Babylon**, there we sat down, yea; we went, when we remembered Leon (Holy Bible, 1975).

Дослідження біблеїзмів дало змогу виявити ряд послідовно-паралельної семантичної структури. Фразеологічна одиниця **манна небесна** – несподівано одержані блага. На основі даної фрази розвинулись такі одиниці: 1) **чекати як манти небесної** – «чекати з нетерпінням»; 2) **живитися манною небесною** – «існувати надголодь». *Наприклад*. І побачили Ізраїлеві сини, та й казали один до одного: «**Манну?**», бо не знали що то (Біблія, 1992: Вихід, 16.14 – 16). Подібний варіант виявлено в Біблії англійською мовою: And when the children of Israel saw it, they said one, to another. It is **manna** for they wist not what it was (Holy Bible, 1975).

Цікавим для дослідження виявились фрази, які виникли на основі паралельного переосмислення: з основної вторинна, з неї інша з одним чи двома і більше значеннями. Так, звернемо увагу на фразеологічну одиницю **фіговий листок**. У процесі створення Біблії виникають такі фразеологічні одиниці: 1) **ветхий Адам**; 2) **у поті чола**; 3) **земля еси і одійдеш у землю**; 4) **вигнання з раю**. Простежимо це явище на прикладах: І розкрилися очі в обох них, і пізнали, що нагі вони. І зшили вони **фігові листя**, і зробили опаски собі (Біблія, 1992: Буття, 3.7). Цікавим є й те, що англійський варіант Біблії дає нам переклад ідентичний з українським звучанням, а саме: and the eyes of them both were opened, and they know that they were naked; and they sewed **fig levels** together, and mad themselves aprons (Holy Bible, 1975).

1. Знаючи те, що наш **давній чоловік** розп'ятий із Ним, знищилось **тіло гріхове**, щоб не бути нам більше рабами гріха (Біблія, 1992: Послання Апостола до римлян, 6. 6). That ye put off concerning the former conversation the **old man**, which is corrupt a cording to the deceitful lusts (Holy Bible, 1975).

2. **У поті чола** свого їстимеш хліб твій, поки не **повернешся в землю, що з неї й узято тебе, земля бо еси і одійдеш у землю** (Біблія, 1992: Буття, 3. 19-20). Під час перекладу з англійської мови дана фраза набирає звучання: одійдеш у землю, звідки тебе узято: till you **return into the ground, for out of it was thou taken** (Holy Bible, 1975).

Розглянемо ще раз фразеологічну одиницю **Нойв ковчег**, на основі якої виникли семемами з новим значенням, а саме: **чисті не чисті** та **хам**, значення яких: **чисті і не чисті** – «хороші та порочні», **хам** – «груба, невихована людина». *Наприклад*: Із **чистої** худоби, та з худоби, що нечиста вона, із **птаснецтва**, і всього, що плоде на землі (Біблія, 1992: Буття, 7. 2-9).

Of every **clean** beast thou shale take to thee by sevens, the **male** and his **female** (Holy Bible, 1975).

І сказав (Ной) проклятий **Ханаан**, раб рабів буде він у братів своїх (Біблія, 1992: Буття 9.25). And he said. Cursed be **Sanaan**; servants shall be into his brethren (Holy Bible, 1975).

До цієї категорії можемо віднести фразеологічну одиницю **вавілонський полон** – «рабство, неволя», на основі якої розвинулись семемами **вавілонська вежа** – «справа, яка ніколи не буде завершена», та **вавілонське**

стовпотворіння – «збіговисько, безладдя». *Наприклад.* І промовив Господь: «Один це народ, і мова одна для всіх них, а це ось початок їх праці. Не буде тепер нічого для них неможливого, що залишили вони чинити. Тож зійдемо і змішаймо їхні мови, щоб не розуміли вони мови один одного». І розпорошив їх звідти Господь по поверхні всієї землі, – і вони **перестали будувати те місто** (Біблія, 1992: Буття 9). And the God said, Behold, people is one, and they have all one language; and this they begin to do: and now nothing will be restrained from them, which they have **imagined to do** (Holy Bible, 1975). Під час перекладу з англійської мови ця фразеологічна одиниця набирає звучання: і тепер все розрушено те, що вони задумали.

Невелику кількість становлять фраземи-омоніми. Їх виявлено 9 рядів із досліджуваних біблеїзмів. Виникли дані фраземи двома шляхами:

- 1) у результаті паралельної метафоризації тієї самої дериваційної бази;
- 2) у результаті зіткнення запозиченої фраземи та фраземи, що виникла на національному ґрунті.

До першої групи слід віднести біблеїзм **стати сном праведника**:

1) духовні лінощі; 2) сон чесних людей. *Наприклад.* Коли лягатимеш спати, не будеш боятися, і коли заснеш, сон твій буде **солодкий** (Біблія: Притчі Соломона, 3. 24). *Yea, thou shall lie down, and sleep shall be sweet* (Holy Bible, 1975).

Наступна досліджувана семема – **вигнання з раю** зі значеннями: 1) нещастя людства; 2) безповоротна втрата чогось. *Наприклад.* І вислав його Господь Бог із **еденського раю**, щоб порати землю, з якої узятий він був (Біблія, 1992: Псалом, 44. 14). Therefore the Lord God **sent him forth from the Garden of Eden** to till the ground from whence he was taken (Holy Bible, 1975).

Продовжує омонімічний ряд фразема **притча во язицях**: 1) повчальне оповідання; 2) те, про що всі говорять, предмет осуду. *Наприклад.* Зробив Бог нас **притчею во язицях** (у народів), предметом покивання головою для чужоземців Біблія, 1992: Притчі Соломона, 3.24). Thou makes us a **by word among the heathen**, a shaking of the head among the people (Holy Bible, 1975).

До першої групи фразем-омонімів слід віднести ще один біблеїзм: **випити чашу до дна**: 1) чаша-доля, доля людини; 2) іти до кінця в якійсь справі, перетерпіти всі неприємності. *Наприклад.* Збудися, збудися, встань, Єрусалиме, ти, що з руки, Господньої **випив чашу гніву! Келих** запамороки випив, **випорожнив** (Біблія, 1992: Ісаїя, 51. 17). Awake, awake, stand up, o Jerusalem, which hast **drunk** at the hand of the God the **cup** of his fury; thou hast drunken the gregs of the **cup** of trembling and wrung them out (Holy Bible, 1975).

Іншим шляхом серед досліджуваних нами фразем розвинулись 2 біблеїзми: **золотий телець (теля)** та **маслинова гілка**. Фразема **золотий телець (теля)** на національному ґрунті в іудеїв означала «ідол», наступне її тлумачення – «збагачення як єдина мета життя». *Наприклад.* І весь народ познімав із себе золоті сережки і зробив з нього **лите теля** (Біблія, 1992: Вихід, 32. 1-8). They turned aside quickly out of the way: they have made them a **molten calf** (Holy Bible, 1975).

Наступна фразема – **маслинова гілка**, значення якої «емблема миру та спокою». У греко-римському світі маслинова гілка була атрибутом богині миру. *Наприклад.* І голубка вернулась до нього вечірнього часу, – і ось у неї в дзьобку **листя оливкового** зірваний. І довідався Ной, що спала вода з-над землі (Біблія, 1992: Буття, 8.7.11). Досліджуючи даний біблеїзм в англійській мові, ми знаходимо його відповідник **оливковий лист**. *Наприклад.* All the olive come in to him in the evening; and, lo in her mouth was an olive leaf placket of: so Noel knew that the waters were abated from off the earth (Holy Bible, 1975).

В аспекті полісемії нами розглянуто біблеїзм **Нойв ковчег**, та в ньому вже визначилися омонімічні ряди, а саме: 1) сива давнина і ветхий предмет; 2) надійний притулок і місце, де збираються люди різних переконань.

Цікавими для вивчення виявилися антонімічні зв'язки. Серед досліджуваних фразеологічних одиниць ми виділили 11 антонімічних пар. Звернемося до першої з них: **маслинова гілка** – «емблема миру» та **авілонський полон** – «рабство, неволя». *Наприклад.* І голубка вернулась до нього вечірнього часу, – і ось у неї в дзьобку **листя оливкового** зірваний. І довідався Ной, що спала вода з-над землі (Біблія, 1992: Буття, 8.7. 11). Над **річками Вавілонськими**, – так ми сиділи та й плакали, коли згадували про Сіона! (Біблія, 1992: Псалом, 137. 1).

На нашу думку, досить цікавою є антонімічна пара **книга життя** – «майбутнє людини» та **Нойв ковчег** – «сива давнина». *Наприклад.* Так благаю й тебе, товаришу вірний, допомагай тим, хто в боротьбі за Євангелію, помагатиме мені та Климентові й іншим моїм співробітникам, яких імена записані в **Книзі життя** (Біблія, 1992: Послання апостола Павла до філіпійців 4.3). Indeed true comrade, task you also to help these women who have shared my struggle in the cause of the gospel, together with Clement also, and the rest of my fellow workers, whose names are in the **book of life** (Holy Bible, 1975).

Наступна антонімічна пара – **неопалима купина** – «безсмертя» та **вічний сон** – «смерть». *Наприклад.* І явився йому Ангел Господній у **полум'ї огняному** з-посеред тернового куща. І побачив він, що та тернина горить огнем, але не згорає куш (Біблія, 1992: Ісход, 3. 2-4). And the Angel of the God appeared into him in a **flame of fire** out of the midst of a bush: and he looked, and behold, the bush furred with fire and bush was not consumed (Holy Bible, 1975).

І впою його зверхників та мудреців його, намісників його та заступників його, і його лицарів, – і **сном вічним заснуть**, і не збудяться, каже цар (Біблія, 1992: Книга пророка Ієремії, 51. 57). And I will make drunk her princes, and her wise men, her captains... and they **sleep a perpetual sleep**, and not awake (Holy Bible, 1975).

Ще один антонімічний зв'язок становлять біблеїзми **валтасарів бенкет** – «безтурбоття, веселе життя» та **долина печалі** – «життя з його турботами та печалями, гірка доля». *Наприклад.* Цар **Валтасар** справив

велике **прийняття** для тисячі своїх вельмож, і на очах тієї тисячі пив вино (Біблія, 1992: Книга пророка Даниїла, 5. 1.). Bel'shar'zar the king **made a great feast** to a thousand of the lords; and drank wine before the thousand (Holy Bible, 1975).

Блаженні, що в їхньому серці дороги до тебе, ті, що через **долину Плачу** переходять, чинять її джерелом, – і дощ ранній дає благословення (Біблія, 1992: Псалом. 84. 6-7). Who passing through the **valley of Baca** make it a well the rain also fallout the pods (Holy Bible, 1975).

Слід звернути увагу й на те, що біблеїзм **долина Плачу** має ще одне значення: «місце, де відбувається страшний суд при кінці світу», яке є протилежним до значення біблеїзму **Едем** – «місце, де створені перші люди». *Наприклад.* І взяв Господь Бог людину, і в **едемському раї** вмістив був її, щоб порала його та доглядала (Біблія, 1992: Буття, 2.15). Звернувши увагу на даний біблеїзм, помічаємо, що тексти української та англійської Біблії подають дещо інакше звучання фраземи, ніж словник, а саме – Еден. *Наприклад.* And the Lord God took the man and put him into a **Garden of Eden** to dress it and to keep it (Holy Bible, 1975).

Наступну антонімічну пару становлять фраземи **випити чащу до дна**: «іти до кінця в якійсь справі, перетерпіти всі неприсемності» та **авілонська вежа** – «справа, яка ніколи не буде завершена».

Звернемо нашу увагу на антонімічну пару **тьма єгипетська** – «безпросвітня темрява» та **хай буде світло** – «день, світло». *Наприклад.* І сказав Господь Мойсеєві: простягни руку твою до неба, і нехай буде **тьма** на землі **єгипетській, темрява**. І простягнув Мойсей руку до неба, і стала **густа темрява по всій землі Єгипетській** три дні (Біблія, 1992: Вихід 10.21).

...and there was a thick **darkness in all the land of Egypt** three days (Holy Bible, 1975).

...сказав Бог: **хай буд світло!**, і стало світло (Біблія, 1992: Буття, 1.3).

And God said, **Let there be light**: and there was light (Holy Bible, 1975).

Розглянемо значення біблеїзмів **Іов праведний (многостраждальний)** – «людина, що зазнала багато страждань і не відступала від Бога» та **друг, що трічі відкріся** – «людина, дружба якої не витримає важких випробувань». *Наприклад.* Був чоловік у цій країні на ім'я йому Іов. І був чоловік цей невинний та **праведний** (Біблія, 1992: Книга, Іова, 1.1). І як вони споживали, Він сказав: «По правді кажу вам, що **один із вас видасть Мене**» (Біблія, 1992: Матвій, 26. 21). And as they were eating, He said «Wryly I say to you that **one of them will betray Me**» (Holy Bible, 1975).

Наступна антонімічна пара **брат (піднявся) на брата** – «запекла ворожнеча, війна» та **перекувати мечі на рала** – «роззброїтись, відмовитись від войовничих намірів». *Наприклад.* І говорив Каїн на Авеля, брата свого. І сталося, як були вони в полі, **повстав Каїн на Авеля, брата свого, – і вбив його** (Біблія, 1992: Буття, 4.8). Варто відмітити, що в англійському варіанті звучання **Авель** дещо інакше, а саме **Абель**. *Наприклад,* And Cain talked with **Abel** his brother: and it came to pas, when were in the field, that **Cain rose up against Abel his brother, and slew him** (Holy Bible, 1975).

І судити [слово боже] народи, й картатиме багато племен; і **перекують мечі свої на рала** і списи свої на серпи; не здійме меча на народ і не буде більше воювати (Біблія, 1992: Книга пророка Ісайя, 2.4.) ...And they **shall beat their words into plowshares**, and their spears into pruning hooks (Holy Bible, 1975). Цікавим, на нашу думку, є й те, що компонент першого біблеїзму з досліджуваної антонімічної пари Каїн виступає антонімом до фразеологізму **Авель**.

В антонімічних відношеннях знаходиться і така пара біблеїзмів, як **золотий телець (теля)** – «збагачення як єдина мета життя» та **не одним хлібом живе людина** – «людина не може обмежуватися лише задоволенням матеріальних потреб; задоволення духовних запитів не менше важливе для неї».

Наприклад. **Не одним хлібом живе людина**, але всяким словом, що виходить з уст Господа (Біблія, 1992: Второзаконня, 8. 3). ...man **does not live bread only**, but every word that proceeded out of the mouth of the God doth man live (Holy Bible, 1975).

Як ми вже зазначали, яскравим виявом системності фраземіки є наявність широких синонімічних рядів. Серед досліджуваних фразеологічних одиниць ми виділили 9 таких рядів. У середньому фразеологічний ряд нараховує від 2 до 6 членів. Звернемося до синонімічного ряду **Нойв ковчег, за часів Адама (за Адама)**, що означають «сива давнина, дуже віддалені часи». *Наприклад.* І промовив Господь до **Ноя**... Зроби собі **ковчега** з дерева бофер (Біблія, 1992: Буття, 13. 14). Дані синоніми відносимо до групи рівнозначних синонімів, що мають однакове значення та функціонально-стилістичну єдність.

До вказаної групи можемо віднести такий ряд фразеологічних одиниць: **текти молоком і медом - золотий телець (теля) – Едем – райське життя**, що «означають добробут, достаток, багатство». *Наприклад.* І зійшов щоб визволити його з єгипетської руки, та щоб вивести з цього краю до Краю доброго і широкого, до краю, **що тече молоком і медом** (Біблія, 1992: Вихід, 3. 7-8). And I am come down to deliver theme out of the hand of Egyptians and to bring them up out of that land into a good land and a large, into a land **of loving with milk and honey** (Holy Bible, 1975).

Привертає увагу синонімічний ряд **адамово ребро**, що означає перша жінка з ребра чоловіка та **творити на свій образ та подобу** – створювати щось, виходячи із власних ідеалів. *Наприклад.* І вчинив Господь Бог, що на **Адама** напав міцний сон, – і заснув він. І Він узяв одне з **ребер** його, тілом закрив його, місце. І перетворив Господь Бог те ребро на жінку (Біблія, 1992: Буття, 2. 21-22). And the Lord God caused a deep sleep to fall upon **Adam**, and he slept: and he took one of his ribs (Holy Bible, 1975).

І сказав, Бог: «**Створимо людину на образ наш, на подобу нашу**» (Біблія, 1992: Буття, 1. 26). And God said Let, us **make man in our image, after our likeness** (Holy Bible, 1975).

Цей ряд можемо віднести до рівнозначних синонімів. Але, досліджуючи фразеологічну одиницю *адамове ребро* знаходимо ще одне значення – «жартівливе найменування жінки», тому виявляється, всередині одного фразеологічного звороту є теж синонімічний ряд, який можемо віднести до стилістичних синонімів.

Групу рівнозначних синонімів доповнює ще такий ряд: *неопалима купина* та *скрижалі історії*, що «означають безсмертя, увічнення». *Наприклад*. І промовив Господь до Мойсея: «Вийди до Мене на гору, і будь там. І дам тобі *кам'яні таблиці*, і законна та заповідь, що я написав для навчання їх (Біблія, 1992: Вихід, 24. 12). And the Lord said into Moses, come up to me into the mount, and be there: and I will give *tree tables of stone*, and a law and commandments which I have written; that thou mayest teach them (Holy Bible, 1975).

У наступному ряді фразеологічних одиниць виділяємо: *друг, що тричі відрікся, продати за миску сочевиці*, що означають «зрада, запроданство». *Наприклад*. І промовив Ісав: «От я умираю, – то *нащо ж мені оте первородство?*» (Біблія, 1992: Буття, 25. 31-34). And Esau said, Behold I am at the point to die: and *what profit, shall this birth right to me?* (Holy Bible, 1975).

Нашу увагу привернув і такий синонімічний ряд: *ветхий Адам* та *Каїн*, що означають «грішна людина». *Наприклад* ...знаючи те, що наш давній чоловік розп'ятий із Ним, щоб знищилось *тіло гріховне*, щоб не бути нам більше рабами гріха (Біблія, 1992: Посланіє апостола Павла до римлян 6. 6). Фразеологічна одиниця *Каїн* започатковує синонімічний ряд з біблеїзмом *брат піднявся на брата*, що має значення «запекла ворожнеча (сімейна, соціальна)». *Наприклад*. І сказав Господь *Каїнові*: «*Де Авель*, твій брат? А той відказав: Не знаю. Чи я сторож брата свого» (Біблія, 1992: Буття 4. 9.).

До рівнозначних синонімів можемо віднести ще один ряд: *Іеремія – вогненні слова – хто сіє вітер, той пожне бурю*, що означають «пересторога на адресу тих, хто має недобрі наміри». *Наприклад*. І прийшло мені слово Господнє, говорячи: Ще поки тебе вформують в утробі матерній, я пізнав був тебе, і ще поки ти вийшов із нутра, тебе посвятив, дав тебе за *пророка* народам (Біблія, 1992: Книга пророка Іеремії, 1.4-5).

Аж ось тієї хвилини вийшли *пальці* людської руки і *писали* навпроти свічника на вапні стіни царського палацу, і цар бачив зарис руки, що писала (Біблія, 1992: Книга пророка Даніїла, 5.1). In the same hour came *forth fingers of a man's hand*, and *wrote* over against the candlestick upon the plaister of the wall of the king's palace and king saw the part of the hand that wrote (Holy Bible, 1975). *Сіяли вони вітер, так жатимуть бурю* (Біблія, 1992: Книга пророка Осії, 8.7).

Цікавим для дослідження є ще один ряд біблеїзмів. Це єдиний ряд, який можна віднести до групи семантичних синонімів: *авілонська вежа, вавілонський полон, єгипетська робота, у поті чола* що означають «рабство, гніт, тяжка підневільна праця» та біблеїзм *рани і скорпіони*, що означає «посилення гніву». *Наприклад*. І вони огірчували їхнє життя *тяжкою працею* коло глини та коло цегли, і коло всякої праці на полі, кожну їхню працю, яку змушували *тяжко робити* (Біблія, 1992: Вихід, 1. 11, 13-14). Інакше звучання має досліджуваний біблеїзм в англійській мові, а саме: «тяжке ярмо». *Наприклад*. And they made their litter with hard bondage and in brick, and in all manner of service in field (Holy Bible, 1975).

Батько мій наклав на вас тяжке ярмо, а я збільшу ярмо ваше: батько мій карав вас *ранами*, а я каратиму вас *скорпіонами* (Біблія, 1992: Перша книга царів, 12. 14). My father made your yoke heavy, and I will add to your yoke, my father also chastised you with *whips*, but I will chastise you with *scorpions* (Holy Bible, 1975).

Паронімічних пар в процесі дослідження не було встановлено.

Висновки. Лінгвістичний аналіз біблеїзмів, одного з чисельних шарів української лексики, який і кількісно, і силою впливу сприяв формуванню лексичної (фразеологічної) системи, дає підстави констатувати наступне: в українській мові фразеологічним одиницям, як і одиницям лексичним властиві явища полісемії, омонімії, антонімії та синонімії. У ході дослідження нами встановлено ряд семантичних зв'язків із 75 досліджуваних біблеїзмів, а саме: 9 полісемічних, 7 омонімічних, 8 синонімічних рядів, 11 антонімічних пар.

Фраземи-пароніми – явище на сьогодні в мовознавчій літературі малодосліджене, і тому потребує більш ґрунтовного вивчення, що і вбачаємо у подальшому перспективним завданням.

Список використаних джерел:

1. Авксентьев Л. Г. Современная украинская мова. Фразеология. Навч. посіб. для студ. філолог. фак. ун-тів. 2-ге вид., доп. і перероб. Харків: Вища школа, 1988. 134 с.
2. Біблія, або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької на українську дослівно наново перекладена / пер. І. Огієнко. Київ, 1992. 1385 с.
3. Галинська О. М. Аспекти вираження фразеологічними одиницями суб'єктивної оцінки людини (на матеріалі української та англійської мов). *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Філологічні науки*. 2014. Кн.1. С. 97–102.
4. Демський М. Т. Українські фраземи й особливості їх творення. Львів: Просвіта, 1994. 62 с.
5. Словник фразеологізмів української мови / В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук та ін. Київ: Наукова думка, 2003. 1097 с.
6. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія: навчальний посібник для студентів філологічного факультету університетів. Харків: Основа, 1990. 167 с.
7. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Київ: Альма Матер, 2005. 400 с.
8. Ужченко В. Д. Народження і життя фразеологізму. Київ: Наукова думка, 1988. 217 с.
9. Holy Bible. National Publishing CO. Philadelphia Home of National Bible Press, 1975.

References:

1. Avksentiev L. H. (1988). *Suchasna ukrainska mova. Frazeolohiia [Modern Ukrainian language. Phraseology]* : Kharkiv : Vyshcha shkola [in Ukrainian].
2. *Bibliia, abo knyhy Sviatoho Pysma Staroho i Novoho Zapovitu iz moyi davnoievreiskoi y hretskoi na ukrainsku doslivno nanovo perekladena [The Bible, or the books of the Holy Scriptures of the Old and New Testaments from the ancient Hebrew and Greek languages into Ukrainian, literally retranslated]* (1992). (I. Ohienko, Trans). Kyiv [in Ukrainian].
3. Halynska O. M. (2014). Aspekty vyrazhennia frazeolohichnymy odynytsiamy subiektyvnoi otsinky liudyny (na materialy ukrainskoi ta anhliiskoi mov) [Aspects of expression by phraseological units of the subjective assessment of a person (on the material of the Ukrainian and English languages)]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu im. Mykoly Hoholia. Ser.: Filolohichni nauky, 1*, 97–102. [in Ukrainian].
4. Demskyi M. T. (1994). *Ukrainski frazemy y osoblyvosti yikh tvorennia [Ukrainian phrasemes and peculiarities of their creation]*. Lviv : Prosvita [in Ukrainian].
5. Bilonozhenko V. M., Hnatiuk I. S., Diatchuk V. V., Nerovnia N. M., & Fedorenko T. O. (2003). *Slovyk Slovyk frazeolohizmiv ukrainskoi moyi [Dictionary of phraseological units of the Ukrainian language]*. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
6. Uzhchenko V. D., Avksentiev L. H. (1990). *Ukrainska frazeolohiia [Ukrainian phraseology]* Kharkiv : Osnova [in Ukrainian].
7. Uzhchenko V. D., Uzhchenko D. V. (2005). *Frazeolohiia suchasnoi ukrainskoi moyi [Phraseology of the modern Ukrainian language]*. Kyiv : Alma Mater [in Ukrainian].
8. Uzhchenko V. D. (1988). *Narodzhennia i zhyttia frazeolohizmu [The birth and life of phraseology]*. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].
9. Holy Bible. (1975). National Publishing CO. Philadelphia Home of National Bible Press.